

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/p5RUXe>

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา

The Changing Ways of Life of The Villagers
in Maekahuaikein Village No. 2 and No. 16 Maeka Sub-District,
Maung Phayao, Phayao Province after the University of Phayao Established

ไพรินทร์ ขัดธิพงษ์¹

Pairin Khadtipong

E-mail: Pirin_10@yahoo.com

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอมือง จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งเป็นเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน และกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ จำนวน 99 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้งสองหมู่บ้านก่อนการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยชิ้นนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลแม่กาหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านมี 6 ประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะการสร้างบ้านเรือน จากบ้านไม้ เป็น บ้านปูน และอาคารพาณิชย์ 2) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร 3) การเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านจากพึ่งพาอาศัยกันเป็นต่างคนต่างอยู่ 4) การลดลงของจำนวนชาวบ้านในการเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรม 5) การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น จำนวนของป่าไม้ รวมถึงคุณภาพและปริมาณน้ำที่ลดลง และ 6) การเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง ค้าขาย และผู้ประกอบการหอพัก

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, วิถีชีวิต, หมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน, มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

This research has the main objective to understand the changing of villagers' lives in Maeka Huaikain No. 2 and Maeka Huaikain No. 16 Maeka Sub-District, Mauang Phayao District, Phayao Province after the University of Phayao established. Whereas, the samples used are the 2 groups, the first one is the 20 qualitative cases and the second group is the 99 quantitative cases. The methodology of this research is guided in-depth interviews and questionnaires.

This research found that, there are 6 obvious patterns of changing of villager's lives, 1) the housing patterns, 2) the popular increasing, 3) the patterns of villager relations, 4) the participation in traditions and cultures, 5) the decreasing of quality and quantity natural recourses such as forest and fresh water and 6) the changing of livelihood; from famers to labors, merchants and dormitory's entrepreneurs.

Keywords: Changing, Ways of life, Maeka Huaikain village, University of Phayao

บทนำ

หมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนนับได้ว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลแม่กาที่มีความเก่าแก่แต่เดิมพื้นที่ของบ้านแม่กาห้วยเคียนมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสูง สลับกับเขา ลักษณะของหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สวนและพื้นที่ป่าซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนบ้านแม่กาห้วยเคียนแต่ก่อนบ้านแม่กาห้วยเคียนอยู่ภายใต้การปกครองของตำบลจำปาหวาย และต่อมาปี 2516 ได้แยกตัวออกมาอยู่ในการปกครองของตำบลแม่กา ชื่อ “บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2”

และปี พ.ศ. 2538 มหาวิทยาลัยนเรศวรได้จัดทำโครงการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่จังหวัดพะเยาขึ้น ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในสมัยนั้น ให้ก่อตั้งเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2538 ที่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยชื่อว่า “วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา” ใช้อาคารเรียนโรงเรียนพะเยาพิทยาคมเป็นอาคารเรียนชั่วคราว และเริ่มเปิดการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการใน ปี พ.ศ. 2542 ณ บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 ในขณะนั้น แต่เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้แยกตัวเป็นอีกหมู่บ้าน คือ บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2542 อันเป็นที่ตั้งปัจจุบันของมหาวิทยาลัยพะเยา

และในวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2550 คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยนเรศวร ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา เป็น มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา เพื่อเตรียมยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ และในวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยพะเยา มีวัตถุประสงค์และค่านิยมร่วมทั้งทางด้านจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้เรียนอย่างมีความสุข จบไปมีงานทำและเป็นคนดีของสังคม เน้นการวิจัยเพื่อสร้างปัญญารวมหมู่เคียงคู่ชุมชน บริการวิชาการเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ทำนุบำรุงภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นสู่สากล และเพื่อบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยึดมั่นในธรรมาภิบาล ดังปณิธานของมหาวิทยาลัย “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” ตลอดระยะเวลาเกือบ 20 ปีที่มหาวิทยาลัยพะเยา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคนในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้ง 2 บ้านทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วซึ่งจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแปรสภาพของพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะความสัมพันธ์ และลักษณะของอาชีพที่เปลี่ยนไป ซึ่งจากประเด็นสำคัญดังกล่าวจึงเป็นที่มาของความสนใจที่จะศึกษาว่าการเข้ามาของมหาวิทยาลัยพะเยาส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 อย่างไร เพื่อนำเอาผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหมู่บ้าน และพื้นที่ตำบลแม่กาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

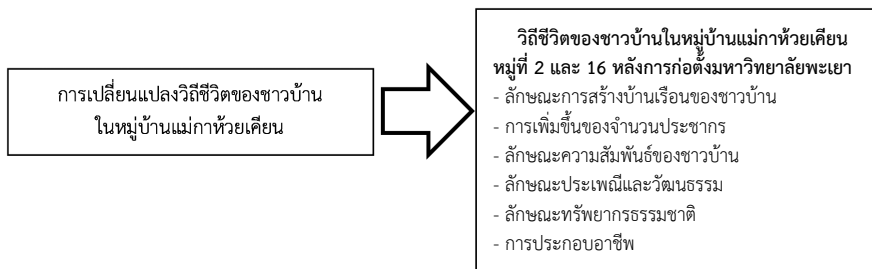
เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ จำนวน 99 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษา เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลแม่กาหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 18 หมู่บ้าน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน และตัวแทนนั้นต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้านก่อนการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งครัวเรือนทั้งหมดของตำบลแม่กา มีจำนวน 5,989 ครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเรื่องดังกล่าว จำนวน 379 คน แต่เนื่องจากผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างศึกษาในบทความวิจัยเรื่องนี้เพียง 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2 และ 16 จึงคัดเลือกตัวแทนในการศึกษาบ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 จำนวน 53 คน/ครัวเรือน และหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 จำนวน 46 คน/ครัวเรือน รวมเป็น 99 คน/ครัวเรือน และกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน ได้แก่ 1. ตัวแทนของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านจำนวน 15 คน มีคุณลักษณะ คือ 1) ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านก่อนการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา 2) ผู้นำและกรรมการหมู่บ้าน 3) ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแม่กาที่ทำงานในหน่วยงานมากกว่า 5 ปี และ 4) ผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้าน และ 2. ตัวแทนของผู้ที่มีบทบาทสำคัญกับหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้งสองหมู่บ้าน จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารของเทศบาลตำบลแม่กา เจ้าอาวาสวัดแม่กาห้วยเคียน ตัวแทนโรงเรียนในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน ตัวแทนผู้นำของหมู่บ้านและตัวแทนผู้บริหารจากอำเภอเมืองพะเยา การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ 1. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร เน้นการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และ 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย 1) การสอบถามชาวบ้านโดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านหลังจากมีมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาก่อตั้ง 2) การสัมภาษณ์ผู้นำและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ก่อนการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยาโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ 3) การสนทนากลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อหมู่บ้าน

แม่กาห้วยเคียนทั้ง 2 บ้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาหาค่าร้อยละ รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมารวบรวมและวิเคราะห์สรุปเป็นภาพรวมของงานวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

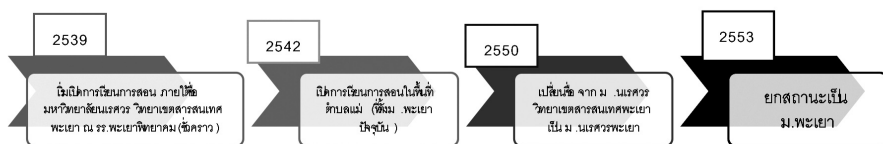
ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า

การเข้ามาก่อตั้งของมหาวิทยาลัยพะเยาเริ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม 2553 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ.2553 ขึ้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 16 กรกฎาคม 2553 จึงถือว่า “มหาวิทยาลัยพะเยา” ได้แยกออกจากมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ไม่เป็นส่วนราชการ อย่างเต็มรูปแบบ

มหาวิทยาลัยพะเยาก่อนได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้ อยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายโอกาสและการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ประกอบมหาวิทยาลัยได้พิจารณาร่วมกับ ผู้ว่าราชการจังหวัดและสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดพะเยา รวมทั้งผู้แทนจากภาครัฐและเอกชน ในการแก้ปัญหาเรื่องรายได้และการศึกษาของประชากรในจังหวัดพะเยา โดยเฉลี่ย อยู่ในระดับต่ำ จึงได้จัดโครงการกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่จังหวัดพะเยาขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยขยายเขตการศึกษา ออกสู่ภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศในอนาคต ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ ต่อมา คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2539 ได้มีมติให้ใช้ชื่อว่า วิทยาเขตสารสนเทศ

พะเยา การจัดการเรียนการสอนระยะเริ่มแรกได้ใช้อาคารของโรงเรียนพะเยาพิทยาคม เป็นการชั่วคราว สำหรับสถานที่ตั้งถาวร มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ร่วมกับทางจังหวัดพะเยา จัดหาสถานที่ตั้ง ณ บริเวณ ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยที่ดินจำนวน 5,727 ไร่ เมื่อการก่อสร้างได้แล้วเสร็จ จึงได้ย้ายมาสถานที่ตั้งถาวรและเปิดการเรียนการสอน ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา และต่อมา เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2550 ในคราวประชุมครั้งที่ 13 (4/2550) สภามหาวิทยาลัยนเรศวร ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อ “มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา” เป็น “มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา”

ภาพที่ 1 แสดงความเป็นมาของมหาวิทยาลัยพะเยาตั้งแต่ปี 2539-2553

ที่มา: งานประชาสัมพันธ์ กองกลาง มหาวิทยาลัยพะเยา

จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยาจนถึงปัจจุบันทำให้หมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน ทั้ง 2 หมู่บ้าน เกิดการขยายตัวทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคม รวมถึง จำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป ซึ่งจากการศึกษา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทั้งสองหมู่บ้าน มีผลการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 ในอดีตนั้น เป็นที่ราบเนินเขาและเป็นพื้นที่ป่าสลับกับพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน โดยสร้างบ้านแบบไม้ยกสูง หรือ กึ่งปูนกึ่งไม้ กระจัดกระจายเต็มพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งที่เป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรในการทำมาหาเลี้ยงชีพ การก่อตั้งของมหาวิทยาลัยพะเยาส่งผลให้ลักษณะพื้นที่ในหมู่บ้านแปรเปลี่ยนไปโดยเฉพาะมูลค่าที่ดินในหมู่บ้านมีราคาสูงขึ้น จนทำให้เกิดการกว้านซื้อที่ดินเพื่อนำมาลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ทั้งอาคารพาณิชย์ หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวก ชาวบ้านที่เคยใช้ที่ดินเป็นแหล่งอาศัยและทำมาหากินก็ขายเนื่องจากมีราคาสูง แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ การแผ้วถางพื้นที่ป่าห้วยหมู่บ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยใหม่ ส่งผลให้หมู่ 2 และ 16 มีพื้นที่ป่าห้วยหมู่บ้านเหลืออยู่จำนวนไม่มากเพราะถูกบุกรุกไปเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งจะเห็นได้จากพื้นที่ติดกับมหาวิทยาลัยและริมสองฝั่งถนนหนาแน่นไปด้วยสิ่งก่อสร้างเรียงรายทั่วพื้นที่ จากการพูดคุยกับตัวแทนชาวบ้านถึงการตั้งบ้านเรือนในสมัยก่อน จะปลูกบ้านแบบห่าง ๆ กระจัดกระจายตามพื้นที่ของชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นบ้านของ

เครือญาติและอยู่ในละแวกเดียวกัน มีพื้นที่ใช้สอย และไปมาหาสู่กันได้สะดวกเพราะคนและรถไม่มากและพลุกพล่านเหมือนปัจจุบัน ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 “เมื่อก่อนบริเวณหน้ามอมีแต่ป่าไม้เต็มไปหมด สร้างบ้านเป็นแบบบ้านไม้ยกสูงบ้าง บ้านปูนสลักกับไม้บ้างแล้วแต่เงินของแต่ละคน แต่จะอยู่ห่างกันเพราะที่บ้านกว้างและบริเวณแถวนี้ไม่ค่อยมีคนมาอยู่เพราะเป็นป่าช้าเก่า ถนนก็มีอยู่สองเลนส์เวลาจะข้ามไปหาลูกหลานก็เดินข้ามได้สะดวกรถไม่เยอะเหมือนเดี๋ยวนี้นี้แต่ตอนนี้เปลี่ยนไปมากมีแต่ตึกกับผู้คนที่เต็มหมด คนส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างถิ่นที่มาซื้อที่ซื้อตึกบางที่เราก็ไม่รู้จึกเค้าด้วยซ้ำว่าเป็นใคร” ซึ่งจากการสอบถามลักษณะการสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านในหมู่ที่ 2 พบว่า แต่เดิมส่วนใหญ่จะสร้างบ้านเป็นแบบบ้านไม้ยกสูง คิดเป็นร้อยละ 83.3 และปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็น บ้านปูน และบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ร้อยละ 50 และ ร้อยละ 38.9 ตามลำดับ เช่นเดียวกับ หมู่ที่ 16 แต่เดิมส่วนใหญ่จะสร้างบ้านแบบบ้านไม้ยกสูง คิดเป็นร้อยละ 83.3 และเปลี่ยนมาเป็นบ้านปูน และ บ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ ร้อยละ 66.7 และ ร้อยละ 33.3 ตามลำดับ โดยรูปแบบเดิมของชาวบ้านส่วนใหญ่จะสร้างบ้านแบบไม้ยกสูงเนื่องจากสร้างให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่เดิมซึ่งเป็นที่ราบเนินเขา แต่เนื่องจากปัจจุบันอาชีพและสภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การสร้างบ้านแปรเปลี่ยนมาเป็นบ้านปูนและบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ตามฐานะและเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว

ตารางที่ 1 ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของหมู่ที่ 2 และที่ 16

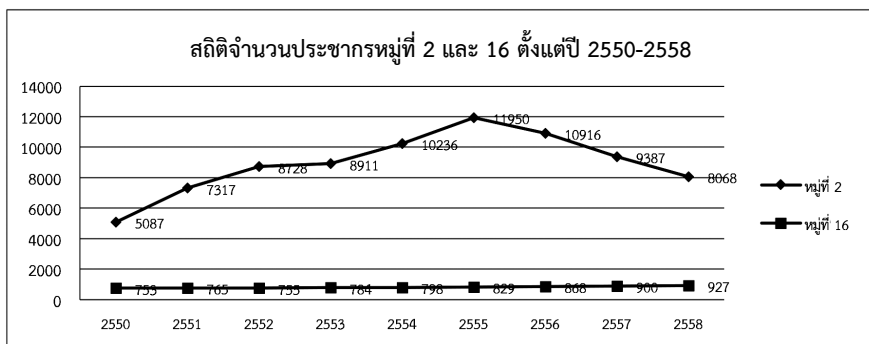
การสร้างบ้านเรือนหมู่ที่ 2		ลักษณะการสร้างบ้านเรือน (จำนวน) %	
ไม่เปลี่ยนแปลง (35 คน) 66%		บ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ (17) 48.6 %	
		บ้านปูน (10) 28.6 %	
		บ้านไม้ยกสูง (8) 22.9 %	
Total (35) 100%			
เปลี่ยนแปลง (18 คน) 34%	รูปแบบเดิม(จำนวน)%	รูปแบบใหม่(จำนวน) %	
		บ้านไม้ยกสูง (15) 83.3 %	
		บ้านปูน (2) 11.1 %	
		บ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ (1) 5.6 %	
		อาคารพาณิชย์ (1) 5.6 %	
		บ้านไม้ยกสูง (1) 5.6 %	
Total(53)100%		Total (18) 100 %	
การสร้างบ้านเรือนหมู่ที่ 16		ลักษณะการสร้างบ้านเรือน (จำนวน) %	
ไม่เปลี่ยนแปลง (34 คน) 73.9%		บ้านปูน (23) 67.6 %	
		บ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ (10) 29.4 %	
		อาคารพาณิชย์ (1) 2.9 %	
		Total(34) 100%	
เปลี่ยนแปลง (12 คน) 26.1 %		รูปแบบเดิม(จำนวน)%	รูปแบบใหม่(จำนวน) %
	บ้านไม้ยกสูง (10) 83.3 %		
	บ้านปูน (8) 66.7 %		
	บ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ (2)16.7 %		
Total(46)100%		Total (12) 100 %	

2. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาก่อตั้ง ยิ่งทำให้เกิดการหลั่งไหลของประชากรทั้งในและนอกจังหวัดมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้พบว่า จำนวนของประชากรเพิ่มสูงขึ้นทั้งสองหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นที่ตั้งและติดกับมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบกับแรงจูงใจและความหลากหลายทางเศรษฐกิจที่มีจำนวนมากยิ่งส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นและเข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่ ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่จะเป็นคนต่างถิ่นทั้งมาศึกษาและประกอบอาชีพ ส่งผลให้พื้นที่โดยรอบของมหาวิทยาลัยมีความหนาแน่น ทั้งนี้เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้นส่งผลให้การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ ต้องมีการจัดสรรเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของประชาชน ยิ่งภาคเศรษฐกิจในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดก็ตามยังเป็นที่ต้องการมากขึ้น ซึ่งผลจากการขยายตัวดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของประชากร ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดการปรับตัวเนื่องจากนิสิตเข้าไปอยู่อาศัย บางครั้งมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เสียงดัง ทะเลาะวิวาท ดื่มสุรา ขับรถเร็วส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุในหมู่บ้าน ตลอดจนปัญหาเรื่องทิ้งขยะ ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 “เป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดด คือ ไม่มีการเตรียมความพร้อมไว้ก่อนโดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่หน้ามือ คือ หมู่ที่ 2 และ 16 แต่ในพื้นที่อื่นๆ ยังจะมีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ปัจจุบันคนเยอะขึ้นมากโดยเฉพาะนักศึกษาмаากันเต็มไปหมด คนในชุมชนก็เปลี่ยนไปเนื่องจากทางด้านเศรษฐกิจ ต่างคนต่างอยู่เห็นแก่ตัวมากขึ้นเพราะต้องทำมาหากิน เกิดการบุกรุกแผ้วถางป่ามากขึ้นเพื่อมาทำหอพัก ร้านค้าบ้าง สมัยก่อนตอนที่ยังไม่มีมหาวิทยาลัย เน้นอยู่แบบเกษตรกรรมทำนาทำไร่อยู่แบบพี่แบบน้อง อาหารการกินก็เก็บจากริมรั้ว แต่ปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวกร้านค้ามากขึ้น ทำให้คนฟุ่มเฟือยเป็นหนี้เป็นสินกันมาก ยิ่งตอนนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนก็เยอะ ทั้งขยะ ทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุเมื่อเทียบกับเมื่อก่อนปัญหาพวกนี้แทบจะไม่มีเลย” ทั้งนี้จากการสอบถามชาวบ้านจำนวน 99 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ชาวบ้านที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้ง 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 100 ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และร้อยละ 87 ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16

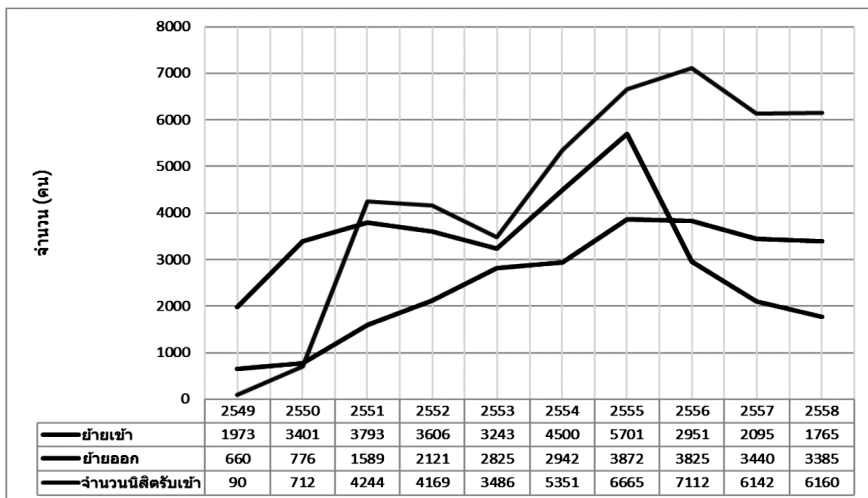
ตารางที่ 2 จำนวนของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2 และ 16

จำนวนของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน	หมู่ที่ 2 จำนวน (%)	หมู่ที่ 16 จำนวน (%)
มากขึ้น	53 คน (100%)	40 คน (87%)
เท่าเดิม	-	6 คน (13%)
Total	53 (100%)	46 (100%)

ประกอบกับสถิติของจำนวนประชากรในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16, ข้อมูลการย้ายเข้า-ย้ายออกของจำนวนประชากรในตำบลแม่กา, ข้อมูลจำนวนนิสิตรับเข้า ปีการศึกษา 2549-2550 และข้อมูลจำนวนนิสิตรับเข้า ปีการศึกษา 2551-2558 จะเห็นว่าจำนวนของประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา แต่ในช่วงภายหลังปี 2555 จะเห็นว่าจำนวนประชากรในหมู่ที่ 2 มีจำนวนลดลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับจำนวนรับเข้าที่มีจำนวนสูงขึ้น เนื่องจากในช่วงแรกนั้นนิสิตที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยพะเยาต้องแอ่งย้ายภูมิลำเนาเข้ามาอยู่ในทะเบียนบ้านของมหาวิทยาลัยพะเยาเพื่อใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่เนื่องจากภายหลังปี 2555 เป็นต้นมาทางมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามความสมัครใจของนิสิตที่จะแอ่งย้ายหรือไม่จึงทำให้จำนวนประชากรที่ปรากฏในสำนักทะเบียนของเทศบาลตำบลแม่กาไม่สอดคล้องกันกับจำนวนรับเข้าของนิสิตที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 2 แสดงจำนวนของประชากรตำบลแม่กาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2558
ที่มา : สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลแม่กา

ภาพที่ 3 แสดงจำนวนรับเข้านิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา สถิติการย้ายเข้า - ย้ายออก
ประชากรในตำบลแม่กา พ.ศ. 2549-2558

- ที่มา: 1) ข้อมูลการย้ายเข้า-ย้ายออก ของประชากรในตำบลแม่กา 2549-2558 ข้อมูลจาก
สำนักทะเบียน เทศบาลตำบลแม่กา
- 2) ข้อมูลจำนวนนิสิตรับเข้า ปีการศึกษา 2549-2550 ข้อมูลจากระบบรายงานจำนวนนิสิต
DSS มหาวิทยาลัยพะเยา
- 3) ข้อมูลจำนวนนิสิตรับเข้า ปีการศึกษา 2551-2558 ข้อมูลจากระบบ Business Intelligence
มหาวิทยาลัยพะเยา

จากกราฟข้อมูลสถิติการแจ้งย้ายเข้า-ย้ายออก และการรับเข้าตั้งแต่ปี 2549-2558 จะเห็นว่าจำนวนของประชากรที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้ง 2 หมู่บ้าน มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้าน ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป

3. ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา แต่เดิมเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตามวิถีชีวิตของคนชนบท เช่น เมื่อถึงเวลาทำนา ก็มักจะรวมกลุ่มญาติพี่น้องเพื่อนฝูงไปช่วยเหลือ เมื่อทำเสร็จก็นั่งพูดคุยสังสรรค์ตามประสาชาวบ้าน เมื่อมีงานบุญบ้านใครก็ช่วยกันเตรียมของ ทำกับข้าว อยู่แบบพี่น้องไปมาหาสู่กันตลอด แต่เนื่องด้วยการขยายตัวของหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้งสองหมู่บ้านในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนไป อาชีพเคยทำอย่างเกษตรกรรมก็ทำไม่ได้เนื่องจากที่ดินถูกแปรสภาพไปเป็นหอพัก ร้านค้า และขายให้กับนักลงทุนไปหมด ประกอบกับบางบ้านที่ยังคงมีพื้นที่อยู่ก็ไม่สามารถทำได้เพราะน้ำไม่เพียงพอหรือแม้แต่หาของป่าจากป่าชุมชนก็ลดลง เนื่องจากป่าถูกแปรสภาพเป็นมหาวิทยาลัย ทำให้ชาวบ้านต้องเปลี่ยนอาชีพไปตามรูปแบบของเศรษฐกิจที่มีในหมู่บ้าน จากเกษตรกรรมมาเป็นแม่บ้านตามหอพัก รับจ้าง ค้าขาย เจ้าของหอพัก ทำให้เวลาส่วนใหญ่ต้องอยู่ก็ทำงานตั้งแต่เช้ายันค่ำ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านเริ่มแปรเปลี่ยนกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ตามหน้าที่ ไม่เป็นอิสระแยกเช่นการทำเกษตรกรรมเหมือนแต่ก่อน หากแม้ใครมีวันหยุดจากงานก็จะเข้าไปช่วยเหลือร่วมงานบุญงานประเพณีของหมู่บ้านเป็นครั้งคราว เช่น งานศพก็เข้าไปร่วมได้เฉพาะตอนกลางคืนเท่านั้น ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 “คนเยอะขึ้นปัญหาก็เยอะขึ้นตามไปด้วย เมื่อก่อนอยู่กันแบบบ้านพี่เมืองน้อง ใครเข้ามาแม่กาถามใครก็จะรู้จักกันหมดแต่ปัจจุบันเข้ามาถามใครก็มักจะไม่รู้จักรักกันแล้ว วิถีชีวิตของชาวบ้านจากทำไร่ทำสวนหาของป่าเปลี่ยนเป็นรับจ้างในมือ การเป็นอยู่ทางด้านสังคมดีขึ้น จิตใจแย่งเกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันมากขึ้น ไม่รักกัน เมื่อก่อนไปศพทุกบ้านก็จะมาช่วยกัน ตอนนี้อะไรต่างคนต่างอยู่ เริ่มกลืนเกือบทุกหมู่บ้าน เมื่อก่อนจะกระจุยเฉพาะหมู่ 2 กะหมู่ 16 เท่านั้นแต่ตอนนี้เริ่มกระจายไปหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลด้วยแล้ว เพราะคนเริ่มมาซื้อบ้าน ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่อยู่ติดริมถนนเมื่อที่ดินได้ราคาดีก็ขาย ไปซื้อที่สปก.อยู่กันแทน คนที่พ่อแม่ที่ดินไว้ให้ก็ขายหมด” นอกจากนี้จากการได้ทำการสอบถามชาวบ้านในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านทั้งหมู่ 2 และ 16 พบว่า ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถึงร้อยละ 76.2 เปลี่ยนเป็น ต่างคนต่างอยู่ถึงร้อยละ 81.8 และหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้าน

จะมีลักษณะเป็นแบบสังคมเมืองเนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านติดกับหน้ามหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ทำให้ลักษณะความสัมพันธ์จะแตกต่างจากหมู่บ้านที่ 2 คือจะต่างคนต่างอยู่เป็นส่วนใหญ่ และปัจจุบันก็เปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 77.8 ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าชาวบ้านในหมู่บ้านทั้งสองมีลักษณะความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไป คือ ต่างคนต่างอยู่มากขึ้นเนื่องจากรูปแบบเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เปลี่ยนไป

ตารางที่ 3 ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านในหมู่บ้านที่ 2 และ 16

ลักษณะความสัมพันธ์ หมู่ที่ 2	ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้าน (จำนวนคน) %
ไม่เปลี่ยนแปลง (42) 79.2 %	ต่างคนต่างอยู่ (7) 16.7 %
	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (32) 76.2 %
	เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง (3) 7.1 %
	Total (42) 100 %
เปลี่ยนแปลง (11) 20.8 %	ต่างคนต่างอยู่ (9) 81.8 %
	เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง (2) 18.2 %
Total (53) 100 %	Total (11) 100 %
ลักษณะความสัมพันธ์ หมู่ที่ 16	ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน (จำนวนคน) %
ไม่เปลี่ยนแปลง (36) 78.3 %	ต่างคนต่างอยู่ (22) 62.9 %
	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (10) 28.6 %
	เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง (3) 8.5 %
	Total (36) 100 %
เปลี่ยนแปลง (10) 21.7 %	ต่างคนต่างอยู่ (7) 77.8 %
	เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง (2) 22.2 %
Total (46) (100) %	Total (11) 100%

4. ลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้าน พบว่าในหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านจะมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีวัดแม่กาห้วยเคียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน ประเพณีส่วนใหญ่จะผูกพันกับวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ได้แก่ ประเพณีตานข้าวใหม่ เพื่อบูชาพระแม่โพสพเพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรมีมากและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตในแต่ละปี เดือนมีนาคม หรือเดือนหก สิบห้าค่ำ (การนับเดือนทางภาคเหนือ) ประเพณีสรงน้ำพระธาตุแม่กาห้วยเคียน เดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีประเพณีบวชภิกษุ-สามเณร ภาคฤดูร้อน เดือนพฤษภาคมหรือเดือนเจ็ด จะมีการทำพิธีเลี้ยงขุนน้ำแม่ต้า ซึ่งเป็นการ

บวงสรวงผีเจ้าป่าเจ้าเขาดูแลป่าและต้นน้ำ เดือนมิถุนายน หรือเดือนเก้า แรมสิบสามค่ำ ประเพณีเลี้ยงผีเจ้าบ้าน เป็นการให้ผีบ้านดูแลหมู่บ้านให้ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายต่างๆ และให้ญาติพี่น้องลูกหลานได้มาพบกันได้รู้จักกัน เดือนกรกฎาคม ประเพณีทุกบุญเข้าพรรษา ขบวนแห่เทียนพรรษา เดือนตุลาคม วันออกพรรษา พิธีตักบาตรเทโวและประเพณีตานก๋วยสลากภัต และเดือนพฤศจิกายน ประเพณีลอยกระทงเป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเห็นว่า ถึงแม้การเข้ามาตั้งของมหาวิทยาลัยพะเยาจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ก็ไม่สามารถทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านลดลงไปได้เพราะเป็นประเพณีที่ชาวบ้านในชุมชนหวงแหนและสืบทอดกันมาช้านาน แต่ที่เปลี่ยนไป คือ การเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่เริ่มลดจำนวนลง เพราะลักษณะการทำมาหากินของชาวบ้านที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้การเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ลดลงไปด้วย ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 “ประเพณีของหมู่บ้านก็จะเป็นประเพณีทางเหนือเรามีตลอดทั้งปี วัดแม่กาห้วยเคียนก็จะเป็นวัดหลักของชาวบ้าน อย่างเช่น ตานก๋วยสลาก ยี่เป็ง ปีใหม่เมือง มีตลอด ประเพณีเหล่านี้ก็ยังคงทำมาสม่ำเสมอ แต่ที่เห็นเปลี่ยนไปก็จะเป็นคนเข้าร่วมเมื่อก่อนเวลาว่างก็มากันเยอะ ช่วยกันเตรียมของก่อนวันงาน แต่เดี๋ยวนี้ค่อยลงเพราะอาชีพของแต่ละคนเปลี่ยนไป เมื่อก่อนทำนาเวลาว่างที่วัดก็มาได้อยู่ตั้งแต่เช้ายันเลิก แต่ตอนนี้หาเช้ากินค่ำเป็นลูกจ้างเค้าจะหยุดก็ลำบาก บางคนค้าขายก็หยุดไม่ได้ คนมาวัดก็จะมีแต่คนเฒ่าคนแก่เวลามาก็ลำบากอีกเมื่อก่อนเดินมาง่ายเพราะรถไม่เยอะเหมือนตอนนี้ แต่ตอนนี้เวลาจะมากี่วันลูกหลานให้มาส่งถึงจะมาได้”

นอกจากนี้จากการสอบถามพบว่า ในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมได้ชัดเจนกว่าหมู่ที่ 2 เนื่องจากหมู่ที่ 16 เป็นหมู่บ้านที่ติดกับมหาวิทยาลัยพะเยาและลักษณะความเป็นอยู่จะคล้ายสังคมเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพและลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านส่งผลให้การเข้าร่วมประเพณีของคนในชุมชน ร้อยละ 34.8 มีจำนวนลดลง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเข้าร่วมและลักษณะประเพณีของหมู่ที่ 2 และที่ 16

การเข้าร่วมประเพณีของคนในชุมชน	หมู่ที่ 2 จำนวน (%)	หมู่ที่ 16 จำนวน (%)
เพิ่มขึ้น	36 (67.9 %)	16 (34.8 %)
เท่าเดิม	11 (20.8 %)	14 (30.4 %)
ลดลง	6 (11.3 %)	16 (34.8 %)
Total	53 (100 %)	46 (100 %)
ลักษณะของประเพณีที่มีอยู่ในชุมชน	หมู่ที่ 2 จำนวน (%)	หมู่ที่ 16 จำนวน (%)
ไม่เปลี่ยนแปลง	42 (79.2 %)	35 (76.1 %)
เปลี่ยนแปลง	11 (20.8 %)	11 (23.9 %)
Total	53 (100 %)	46 (100 %)

ลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านยังเห็นว่ามีความจำนวนของประเพณีเหมือนเดิม แต่ที่เปลี่ยนแปลงไปคือการเข้าร่วมของชาวบ้านที่มีจำนวนลดลง โดยจะเห็นได้ชัดเจนในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16

5. ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ หมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 16 แต่เดิมถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีภูมิประเทศเป็นเชิงเขา เต็มไปด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์มากมาย ทั้งไผ่ชนิดต่างๆ ตามเนินเขา ป่าไม้สัก ไม้เบญจพรรณ และเห็ดชนิดต่างๆ รวมถึงแหล่งน้ำ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติมีลำห้วยมาจากน้ำธรรมชาติที่สำคัญไหลผ่านตำบลแม่กลางสู่กว๊านพะเยาหลายสาย ซึ่งมีต้นกำเนิด จากเทือกเขาทางทิศใต้และทิศตะวันตก เช่น ลำน้ำแม่ตำ ลำน้ำห้วยเคียน ตลอดจนมีอ่างเก็บน้ำแม่ตำ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่มีทัศนียภาพสวยงามและเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญของชาวบ้านและเป็นที่กักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์และพื้นที่หลักในการทำมาหากินของคนในหมู่บ้านและตำบลแม่กา

แต่เนื่องจากปัจจุบันการขยายตัวของประชากรที่มีจำนวนมากส่งผลให้พื้นที่ป่าถูกบุกรุกเปลี่ยนสภาพไปเป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ประกอบการ จากการสัมภาษณ์ พบว่าหากเจ้าของที่ดินมีนายทุนมาขอซื้อให้ราคาดีก็ขายถึงแม้จะเป็นที่ป่าอาศัยและทำมาหากิน จากนั้นค่อยไปแผ้วถางป่าทำห้วยหมู่บ้านสร้างเป็นที่อยู่อาศัยใหม่ ทำให้สภาพป่าในปัจจุบันถูกทำลายและลดจำนวนลงไปมากเหลือไม่ถึง 50% โดยเฉพาะหมู่ที่ 16 บริเวณที่ตั้งของมหาวิทยาลัยพะเยาในปัจจุบันแทบจะไม่มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ ซึ่งจะต่างจากหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลที่ยังคงมีการอนุรักษ์และสงวนป่าชุมชนไว้เพื่อใช้สอย และทำมาหากิน เช่น บ้านหม้อแกงทองหมู่ที่ 1 หรือ บ้านหนองแก้ว หมู่ที่ 13 เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจุบันสภาพของแหล่งน้ำเริ่มเน่าเสียจากการปล่อยน้ำทิ้งของหอพักต่างๆ ด้านหน้ามหาวิทยาลัย ส่งผลให้น้ำในลำน้ำใช้การไม่ได้ ประกอบกับจำนวนของประชากรที่สูงขึ้นยิ่งทำให้ปริมาณของน้ำไหล

น้อยลงทำให้ประชาชนในหมู่บ้านต้องหาทางออกโดยการซื้อน้ำอุปโภคและบริโภค ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 “แหล่งน้ำในอดีตไม่มีปัญหาเลยอุดมสมบูรณ์ไม่ต้องซื้อน้ำกินน้ำใช้แต่ตอนนี้เด็กเข้ามาอยู่กันเยอะทำให้ไม่เพียงพอ แต่ก่อนน้ำที่ใช้กันก็จะป็นน้ำจากลำห้วยและน้ำบ่อแต่ตอนนี้ใช้การไม่ได้เพราะน้ำมันเสีย พวกหอยพักที่ปล่อยมาเมื่อก่อนในลำห้วยปลา มีเยอะจับกินกันได้แต่ตอนนี้ทำอะไรกันไม่ได้เลย น้ำบ่อก็แห้ง อย่างเช่น หมู่ 2 ตอนนี้มีกรทำแท้งน้ำเพื่อสำรองน้ำให้กับคนในชุมชนมาแล้วกว่า 10 ปี แต่บางบ้านถ้าไม่พอก็ต้องซื้อน้ำใช้เอา” นอกจากนี้ พบว่า ชาวบ้านในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 16 มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ ปริมาณของน้ำในแหล่งน้ำที่มีจำนวนลดลง คิดเป็นร้อยละ 84.9 และ ร้อยละ 91.3 ตามลำดับ เช่นเดียวกับสภาพของแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคชาวบ้านเห็นว่าสภาพของแหล่งน้ำในปัจจุบันมีสภาพแย่มาก คิดเป็นร้อยละ 69.8 และร้อยละ 89.1 ตามลำดับ เช่นเดียวกับป่าไม้ในชุมชนหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยานับวันยิ่งเหลือน้อย คิดเป็นร้อยละ 83 และ ร้อยละ 67.4 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ลักษณะทรัพยากรในชุมชน หมู่ที่ 2 และที่ 16

ลักษณะของทรัพยากร ในชุมชน	ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำที่ใช้ อุปโภคบริโภค		สภาพของแหล่งน้ำที่ใช้ อุปโภคบริโภค		ป่าไม้ในชุมชนหลังการก่อตั้ง มหาวิทยาลัยพะเยา	
	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 16	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 16	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 16
เพิ่มขึ้น	3	1	4	1	1	-
จำนวน (%)	(5.7%)	(2.2%)	(7.5%)	(2.2%)	(1.9%)	
เท่าเดิม	5	3	12	4	8	15
จำนวน (%)	(9.4%)	(6.5%)	(22.6%)	(8.7%)	(15.1%)	(32.6%)
ลดลง	45	42	37	41	44	31
จำนวน (%)	(84.9%)	(91.3%)	(69.8%)	(89.1%)	(83%)	(67.4%)
Total	53	46	53	46	53	46
จำนวน (%)	(100%)	(100%)	(100%)	(100%)	(100%)	(100%)

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ชาวบ้านต้องหาแนวทางแก้ไขเพื่อสร้างความอยู่รอดในวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

6. การประกอบอาชีพ หมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ 2 และ 16 ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะภูมิประเทศหลากหลาย ทั้งพื้นที่เนินเขา ที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา จึงเป็นแหล่งกำเนิดลำน้ำหลายสายไหลผ่านไปตามหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบและจุดแข็งของหมู่บ้าน ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และหาของจากป่านำมาเป็นรายได้ในการดูแลครอบครัว

ในอดีตหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ 2 และ 16 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่า 90% เช่น การปลูกข้าว ปลูกกระเทียม ปลูกชิง เป็นต้น แต่เนื่องจากการเข้ามาของมหาวิทยาลัยพะเยาส่งผลให้เกิดการขยายตัวของหมู่บ้านขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เหมือนดังแต่ก่อน เพราะ บางคนไม่มีที่ดินในการทำกินเพราะขายหมด ประกอบกับอาชีพเกษตรกรรมในปัจจุบันก็ไม่สามารถสร้างรายได้ดีแบบเดิม เพราะต้องพึ่งน้ำ พึ่งปุ๋ย พึ่งสารเคมียิ่งส่งผลให้ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพที่มีรายได้แน่นอนมากกว่า เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนที่เข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้เกิดอาชีพต่างๆ ขึ้น ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน เกิดการปรับเปลี่ยนอาชีพจากเดิมคือการทำนาทำไร่มาเป็นรับจ้างทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เป็นพ่อบ้านและแม่บ้านตามหอพัก ค้าขาย และผู้ประกอบการธุรกิจหอพัก ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 “เมื่อก่อนชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรมและค้าขายธรรมดา หมดข้าว ลงหอม ลงชิง ลงฟักทอง เกษตรกรรมมากเป็นอันดับหนึ่ง เลี้ยงสัตว์อันดับสอง มีตลาดบ้านเอาของจากตลาดใหญ่มายาขาย เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม คนที่หากินหน้ามอจะเป็นคนจากที่อื่นมากกว่าคนในหมู่บ้าน ถ้าเป็นเจ้าของธุรกิจและเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ก็จะเป็นคนนอกพื้นที่ แต่หากค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ก็จะเป็นคนในพื้นที่” นอกจากนี้พบว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 มีลักษณะเหมือนกันคือ อาชีพที่หลงเหลืออย่างเช่น เกษตรกรรม กลับแปรเปลี่ยนเปลี่ยนอาชีพอื่นไป ได้แก่ รับจ้างและค้าขาย ดังตารางที่ 6 ทั้งนี้จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีอาชีพที่เปลี่ยนไปตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาก่อตั้ง คือ รับจ้าง ค้าขาย และเกษตรกรรม และปัจจุบันอาชีพดั้งเดิมที่ยังคงเหลืออย่างเกษตรกรรมก็เปลี่ยนไปทำอาชีพค้าขายหรือรับจ้างแทน

ตารางที่ 6 ลักษณะการประกอบอาชีพ หมู่ที่ 2 และ 16

ลักษณะการประกอบอาชีพหมู่ที่ 2		ลักษณะของการประกอบอาชีพ (จำนวนคน) %	
ไม่เปลี่ยนแปลง (42 คน) 79.2%		รับจ้าง (17) 40.5 %	
		เกษตรกรรม (11) 26.2 %	
		ค้าขาย (8) 19%	
		รับราชการ (4) 9.5 %	
		อื่นๆ (2) 4.8 %	
		Total 42 คน 100%	
เปลี่ยนแปลง (11 คน) 20.8%		อาชีพเดิม (จำนวนคน) %	
		อาชีพใหม่ (จำนวนคน) %	
		เกษตรกรรม (5 คน) 45.5 %	
		รับจ้าง (6) 54.5%	
		รับราชการ (3) 27.3 %	
ค้าขาย (2) 18.2 %			
ค้าขาย (1) 9.1 %			
อื่นๆ (3) 27.3%			
Total (53คน) 100 %		Total 11 คน 100%	
ลักษณะการประกอบอาชีพหมู่ที่ 16		ลักษณะของการประกอบอาชีพ (จำนวนคน) %	
ไม่เปลี่ยนแปลง (29 คน) 63 %		ค้าขาย (11) 37.9 %	
		รับจ้าง (8) 27.6 %	
		เกษตรกรรม (5) 17.2 %	
		อื่นๆ (3) 10.4 %	
		รับราชการ (2) 6.9 %	
		Total 29 คน 100 %	
เปลี่ยนแปลง (17 คน) 37 %		อาชีพเดิม (จำนวนคน) %	
		อาชีพใหม่ (จำนวนคน) %	
		เกษตรกรรม (10 คน) 58.8 %	
		ค้าขาย (12) 70.6 %	
		รับจ้าง (6) 35.3 %	
รับจ้าง (3) 17.6 %			
ค้าขาย (1) 5.9 %			
อื่นๆ (2) 11.8 %			
Total (46คน) 100 %		Total 17 คน 100%	

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป ได้แก่ 1) ลักษณะการสร้างบ้านเรือน ของชาวบ้านหมู่ที่ 2 และ 16 จะเห็นว่าลักษณะการสร้างบ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่ก่อนสร้างโดยอ้างอิงตามที่ตั้งของภูมิประเทศ เนื่องจากหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้งสองหมู่บ้านมีลักษณะเป็นที่ราบเนินเขาและอาชีพส่วนใหญ่คือเกษตรกรรม ดังนั้นการสร้างที่อยู่อาศัยจะมีลักษณะเป็นแบบไม้ยกสูง เพื่อให้สะดวกต่อการพักอาศัยและประกอบอาชีพ แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมมาสู่สังคมแบบเมืองทำให้พื้นที่หน้ามหาวิทยาลัยปัจจุบันเต็มไปด้วย

อาคารพาณิชย์ บ้านปูน และสิ่งก่อสร้างที่ทันสมัยตามวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไป เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น 2) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า จำนวนของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากแนวคิดที่ต้องการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในพื้นที่จังหวัดพะเยาและจังหวัดใกล้เคียงทำให้เกิดการหลั่งไหลของประชากรเข้ามาในจังหวัดพะเยาและจังหวัดอื่นๆ จนทำให้เศรษฐกิจในตำบลแม่กา ตลอดจนจังหวัดพะเยาเกิดการขยายตัวมาก และส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นและเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในพื้นที่ ส่งผลให้พื้นที่โดยรอบของมหาวิทยาลัยมีความหนาแน่น ซึ่งผลพวงจากการขยายตัวดังกล่าวทำให้บ้านแม่กาห้วยเคียนทั้ง 2 หมู่บ้าน เกิดการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด 3) วัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน จะมีลักษณะสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบชนบท และมีวัดแม่กาห้วยเคียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ร่วมกัน ประเพณีในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนจะมีตลอดทั้งปีและสอดคล้องกับความเป็นอยู่แบบเกษตรกรรม เช่น ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีสงกรานต์พระธาตุแม่กาห้วยเคียน ประเพณีสงกรานต์และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีประเพณีบวชภิกษุ-สามเณร ภาคฤดูร้อน จะมีการทำพิธีเลี้ยงขุนน้ำแม่ต้า ซึ่งเป็นการบวงสรวงผีเจ้าป่าเจ้าเขาดูแลป่าและต้นน้ำ ประเพณีเลี้ยงผีเจ้าบ้าน ประเพณีตานก๋วยสลากภัตต์ ประเพณีลอยกระทงหรือป่าเวณียี่เป็งของทางเหนือ เป็นต้น ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านก็ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ แต่ที่เปลี่ยนไป คือ การเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่เริ่มลดจำนวนลง เพราะ ลักษณะการทำมาหากินของชาวบ้านที่เปลี่ยนไปส่งผลให้การเข้าร่วมลดลงไปด้วย 4) ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 16 ซึ่งแต่ก่อนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเป็นอยู่แบบชนบท ลักษณะสังคมจัดเป็นสังคมระบบเครือญาติ คนในหมู่บ้านจะรู้จักกันเป็นอย่างดี มีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางศาสนา แต่การเข้ามาของมหาวิทยาลัยพะเยา ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้การดำรงชีวิตแบบวิถีเกษตรกรรมต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสภาพพื้นที่และภาระงานของแต่ละครอบครัว จนส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนจากช่วยเหลือเกื้อกูลไปมาหาสู่ กลักรกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ และช่วยเหลือกันบ้างเป็นครั้งคราวไป ครั้งจะพบหน้าคร่ำคร่าก็ต้องขึ้นอยู่กับโอกาสและเวลาว่างของแต่ละคน 5) ทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน แต่ก่อนเป็นหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้และทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันมีจำนวนที่ลดลง เนื่องจากการแผ้วถางและครอบครองมาเป็นที่อยู่อาศัยและก่อสร้างเป็นอาคารพาณิชย์ หอพัก สถานประกอบการ

ต่างๆ จึงทำให้ป่าในพื้นที่บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยรวมถึงพื้นที่อื่นๆ ใกล้เคียงเริ่มมีจำนวนลดลง รวมถึงแหล่งน้ำในปัจจุบันเริ่มเน่าเสียและปริมาณน้อยลงเนื่องจากการจัดการของหอพักที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงความต้องการของประชากรที่มากขึ้นส่งผลให้น้ำเน่าเสียและไม่เพียงพอต่อความต้องการ และ6) การประกอบอาชีพ เนื่องจากการเข้ามาของมหาวิทยาลัยพะเยาส่งผลให้เกิดการขยายตัวของหมู่บ้านขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนของประชากรที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เหมือนเดิม เพราะขาดพื้นที่ทำกิน และต้องอาศัยน้ำ อาศัยปุ๋ย และพึ่งสารเคมียิ่งส่งผลให้ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพที่มีรายได้แน่นอนมากกว่าเพื่อสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน จนอาชีพใหม่เกิดขึ้น คือ รับจ้าง ทำธุรกิจหอพัก แม่บ้านตามหอพัก และค้าขาย เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอมอง จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา” พบว่า วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยและด้านเศรษฐกิจ ลักษณะการสร้างบ้านเรือนจากเดิมที่เป็นแบบไม้ยกสูงและแบบข้างล่างปูนบนไม้ตามลักษณะภูมิประเทศของตำบลแม่กา มาเป็นบ้านปูน และอาคารพาณิชย์ เรียงรายหนาแน่นในพื้นที่ด้านหน้ามหาวิทยาลัยพะเยา รวมถึงลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านและวัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดจำนวนลง และอาชีพที่เปลี่ยนไป ซึ่งผลงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ กวี รัชพลอริยคุณ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู พบว่า ชุมชนตลาดพลูมีความเป็นชุมชน เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายสร้างทางรถไฟผ่านเข้ามาในย่านตลาดพลูทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่และเกิดการขยายตัวทางด้านประชากร เช่นเดียวกับตำบลแม่กาที่มีมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาก่อตั้งส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการหลั่งไหลเข้ามาของจำนวนประชากร นอกจากนี้ผลการวิจัยของกวี รัชพลอริยคุณ ยังชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้ด้านสังคมและวัฒนธรรม จากสถาบันครอบครัวแต่เดิมเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และแบบแผนลักษณะการประกอบอาชีพก็เปลี่ยนไป ซึ่งคล้ายคลึงกับครอบครัวในตำบลแม่กาที่เริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพราะต้องขยับขยายไปประกอบอาชีพและแยกไปมีครอบครัวในพื้นที่อื่น รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลูก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้เป็นอย่างดี คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของคนแม่กาที่ยังคงมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันเหมือนเดิม แต่ที่เห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนไปคือจำนวนของคนเข้าร่วมเริ่มมีจำนวนน้อยลงตามภาระหน้าที่ นอกจากนี้สอดคล้องกับ

ฉันทิขย์ ชามาตย์ (2542) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชนโนนศรีสวัสดิ์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ถึงปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากผลพวงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-5 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรม ในชุมชนโนนสวัสดิ์ พบว่า หลังจากที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 1-5 เป็นต้นมา ชุมชนโนนสวัสดิ์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ที่ทางราชการได้มาจัดตั้งสถาบันการศึกษาในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนโคกอีด้อย ในปี พ.ศ. 2473 ต่อมาได้พัฒนาเป็นวิทยาลัยครู และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในปัจจุบัน จัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในปี พ.ศ. 2511 และต่อมาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคามในปัจจุบัน จัดตั้งวิทยาลัยพลศึกษามหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2516 และในปี พ.ศ. 2515 เอกชนได้จัดตั้งโรงเรียนคณาสวัสดิ์ศึกษา ทำให้ในชุมชนมีสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับที่มาก จากผลพวงของการพัฒนาดังกล่าว ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปได้แก่ วิถีครอบครัวแต่เดิมอยู่กันแบบครอบครัวขยายช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหายไป แปรเปลี่ยนไปเป็นวิถีครอบครัวแบบเห็นแก่ตัวต้องดิ้นรนช่วยตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้วิถีอาชีพที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ คือ อาชีพทำการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน และอาชีพเลี้ยงสัตว์ ก็ได้ลดบทบาทลงไปเนื่องจากอิทธิพลของสถานศึกษาที่มาตั้งอยู่ในชุมชนโนนศรีสวัสดิ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีอาชีพจากความคิดความเชื่อเรื่องการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมเปลี่ยนมาเป็นประกอบอาชีพรับราชการ อาชีพพาณิชย์กรรม และอาชีพบริการในด้านต่างๆ ตามสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ตั้งในชุมชนศรีโนนศรีสวัสดิ์ ซึ่งจากประเด็นทั้งเรื่องของลักษณะความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและการประกอบอาชีพเราจะเห็นว่าสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 เป็นอย่างมากเนื่องจากการเข้ามาของมหาวิทยาลัยพะเยาส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน ตลอดจนครอบครัวที่เปลี่ยนไปเนื่องจาก ชาวบ้านต้องแข่งขันกันทำมาหากินมากขึ้นทำให้เวลาส่วนใหญ่ต้องคลุกอยู่กับงานตามกำลังที่ตนมี ตามสภาพบริบทของหมู่บ้านหลังจากที่มีมหาวิทยาลัยพะเยาเข้ามาก่อตั้ง นอกจากนี้ในงานวิจัยของฉันทิขย์ ชามาตย์ พบว่า ประเพณี พิธีกรรม และศาสนา ที่อยู่ในชุมชนได้ลดจำนวนและหายสาบสูญไป ซึ่งถือว่าแตกต่างจากงานวิจัยเรื่องนี้เนื่องจากประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนยังมีอยู่เหมือนเดิมเนื่องจากการหวงแหนและสืบทอดมาอย่างยาวนานของชาวบ้านแม่กาห้วยเคียน แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงคือการเข้าร่วมของคนทีลดจำนวนลง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้สูงอายุและชาวบ้านวัยกลางคนที่สืบทอดและปฏิบัติตามกันมาอย่างยาวนาน แต่ถ้าหากลูกหลานในหมู่บ้านมิได้สืบทอดสักวันหนึ่งประเพณีและ

วัฒนธรรมของหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนอาจจะลดเลือนและหายสาบสูญไปดังเช่นประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนโนนสวรรค์ไปก็ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียน หมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา หลังการก่อตั้งมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ลักษณะการสร้างบ้านเรือนที่เปลี่ยนไปจากบ้านไม้ เป็น บ้านปูน และอาคารพาณิชย์ 2) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร 3) ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านจากพึ่งพาอาศัยกันเป็นต่างคนต่างอยู่ 4) จำนวนชาวบ้านในการเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมที่ลดลง และ 5) จำนวนของป่าไม้ รวมถึงคุณภาพและปริมาณน้ำที่ลดลง และ 6) อาชีพที่เปลี่ยนไปจากเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง ค้าขาย และผู้ประกอบการหอพัก ดังนั้นผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1) ชาวบ้านพร้อมด้วยผู้นำในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 และ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ควรมีการร่วมมือกันในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่กา มหาวิทยาลัยพะเยา รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการขยายตัวของหมู่บ้านจากการมีมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กวี รัชพลอริยคุณ. (2545). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (สาขาวิชาไทยศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทิชย์ ชามาตย์. (2542). การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชนโนนศรีสวัสดิ์ ตำบลตลาดอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1. ชาวบ้านในหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 9 พฤษภาคม 2559.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2. ผู้นำหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 7 พฤษภาคม 2559.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. อดีตผู้นำตำบลแม่กา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 5 พฤษภาคม 2559.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4. ผู้นำหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 7 พฤษภาคม 2559.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5. ชาวบ้านหมู่บ้านแม่กาห้วยเคียนหมู่ที่ 16 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 5 พฤษภาคม 2559.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6. นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. สัมภาษณ์วันที่ 6 พฤษภาคม 2559.